

Genderové aspekty přechodu žáků mezi vzdělávacími stupni

Projekt Genderové aspekty přechodu žáků mezi vzdělávacími stupni byl realizován Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky v rámci programu výzkumu pro státní správu vyhlášeném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Výzkumný projekt byl zahájen v květnu 2004 a zakončen v listopadu 2005.

Cílem projektu bylo **z genderového hlediska zkoumat přijímací řízení na jednotlivé stupně škol**. Přijímací řízení přitom bylo nahlíženo jak perspektivou studujících, tak i perspektivou škol. Z hlediska studujících se jednalo zejména o témata související s výběrem další vzdělávací dráhy a o zkušenosti s přijímacími zkouškami na danou i předcházející školy. Z hlediska škol byla pozornost věnována především formě a obsahu přijímacího řízení a kontextu, v němž je přijímací řízení připravováno a prováděno.

Výzkum byl orientován zejména na následující otázky:

- **Je přijímací řízení na školy zatíženo genderovými stereotypy?, Pokud ano, jak se tyto stereotypy promítají do obsahu a formy přijímacího řízení?**
- **Liší se zkušenosti žáků/studentů a žákyň/studentek s přijímacím řízením a se vstupem do nového vzdělávacího stupně?**
- **Liší se představy a očekávání žáků/studentů a žákyň/studentek vůči volbě další vzdělávací a pracovní dráhy?, Pokud ano, jak konkrétně se liší?**

Výzkumná pozornost se soustředila na **pět základních přechodů mezi vzdělávacími stupni**. Jednalo se o přechody mezi:

- základní a střední školou,
- střední a vyšší odbornou či vysokou školou,
- bakalářským a magisterským/inženýrským stupněm studia,
- magisterským/inženýrským a doktorským stupněm studia,
- doktorským studiem a akademickou pracovní dráhou (tzv. postdoc).

Výzkum využíval **tři nástroje sběru dat**:

- rozhovory s představiteli/kami škol,
- rozhovory se žákyněmi/studentkami a žáky/studenty,
- dotazník pro žáky a žákyně

Rozhovory s představiteli/kami škol zjišťovaly, jak a proč je koncipováno přijímací řízení na dané školy. Dále se věnovaly tomu, zda je přijímací řízení vytvářeno s určitou představou „ideálního žáka/kyně“, tj. žáka/yně, který/á by měl/a být v daném přijímacím řízení úspěšný/á. Rozhovory sledovaly také představy a očekávání vyučujících vůči dívkám a chlapcům a hodnocení stávající žakovské populace dané školy. Celkem bylo vedeno **40 hloubkových rozhovorů** s představiteli/kami středních, vyšších odborných a vysokých škol.

Rozhovory se studujícími zjišťovaly, jak se daný žák/yně rozhodoval/a o volbě svého dalšího studia a dále jak probíhalo samotné přijímací řízení na zvolenou školu. Mapovány byly také zkušenosti se školním vzděláváním, postoje k vyučujícím a zároveň reflexe postojů vyučujících k žákyním a žákům. Celkem bylo vedeno **115 hloubkových rozhovorů** se studujícími středních, vyšších odborných a vysokých škol a čerstvými absolventy/kami doktorského studia.

Dotazník pro studující byl zaměřen na zmapování faktorů, které ovlivňují volbu další vzdělávací a pracovní dráhy. Dále sledoval představy studujících o genderovém uspořádání společnosti a zkušenosti s uplatňováním genderových stereotypů. Celkem dotazník zodpovědělo **2648 žáků a žákyní** 9. ročníků základních škol a posledních ročníků středních škol.

Výzkumný projekt byl tvořen dvěma hlavními fázemi. V první z nich byla zpracována **Teoretická studie k projektu** (rozsah 92 stran, interní publikace). Ta shrnovala aktuální poznatky a o stavu českého školství z genderového hlediska a vymezila teoretická i praktická východiska výzkumu.

Druhá fáze spočívala v samotné realizaci empirického výzkumu. Jejím výstupem byla **Výzkumná zpráva z projektu** (rozsah 227 stran, interní publikace). Zpráva byla rozdělena do několika kapitol. Hlavní zjištění, kterým se tyto kapitoly podrobně věnují, jsou ve stručnosti uvedeny v následujícím textu.

Hlavní zjištění k jednotlivým přechodům mezi vzdělávacími stupni

---

Přijímací řízení na střední školy z hlediska vyučujících

Mgr. Irena Smetáčková (smetackova@volny.cz)

PhDr. Marta Kolářová (marta.kolarova@centrum.cz)

Kapitola sleduje postoje a zkušenosti vyučujících různých typů středních škol s přijímacím řízením a témata s tím spojená. Pro rozbor formy a obsahu přijímacího řízení je zcela určující jistá míra nedobrovolnosti, která panuje na straně středních škol, jež jsou v podstatně větší míře než školy vysoké závislé na poptávce studujících. Možnost výběru svých budoucích studujících školy vnímají v důsledku demografického poklesu a způsobu financování jako velice zúženou. Současně je přijímací řízení ovlivněno nižší mírou informovanosti a zodpovědnosti za vlastní volbu na straně studujících.

Přijímací řízení na střední školy se obvykle koná pouze na základě průměrného prospěchu ze základní školy nebo na základě výsledků písemných zkoušek, které jsou často doplněny o prospěch z předcházející školy a pouze zřídka o další informace, například ústní pohovor. Konkrétní forma a obsah přijímacího řízení obvykle nevychází z přesně formulované představy tzv. ideálního žáka, tj. toho žáka či žákyně, kteří mají být v řízení úspěšní. Koncipování přijímacího řízení probíhá intuitivně, mnohdy pod vlivem externích podmínek a nemá přímou vazbu k očekávaným výsledkům. Příkladem toho jsou známky ze základní školy. V určité míře je využívá většina škol, které však k nim současně mají velké výhrady a otevřeně hovoří o jejich nízké výpovědní hodnotě. Intuitivnost a externí ovlivněnost tvorby přijímacího řízení otevírá prostor pro genderové stereotypy. Jejich existenci si vyučující obvykle neuvědomují a nepřipouštějí žádný jejich vliv. O genderových rozdílech v přístupu a ve výsledcích v přijímacím řízení školy povětšinou neuvažují, a tedy se jim ani nemohou aktivně bránit.

Přestože vyučující odmítají připustit, že by jejich názory a jednání mohly být genderově zatížené, uvažují o dívkách a chlapcích jako o vnitřně homogenních a vzájemně velmi rozdílných skupinách, přičemž jejich rozdílnost je spojována s biologickou přirozeností. Ve vztahu k výběru uchazečů/ek vyučující zmiňují rozdílné schopnosti dívek a chlapců. Dívky vidí jako zdatné v pamětním učení, chlapce naopak v logickém myšlení. Logické myšlení přitom na rozdíl od pamětního učení oceňují. Formulují-li pak charakteristiky, které by očekávali od přijatých žáků/žákyní, převládá v nich právě logické myšlení a další charakteristiky často uváděné ve spojitosti s chlapci.

Přirozená rozdílnost dívek a chlapců je vyučujícími používána také jako argument pro vysvětlení a obhajobu nerovnoměrného zastoupení dívek a chlapců na různých typech a oborech škol. Technické obory vyučující tradičně chápou jako vlastní chlapcům, obory vázané na péči o druhé naopak spojují s dívkami.

Přijímací řízení na vysoké školy z hlediska vyučujících

PhDr. Lenka Helšusová-Václavíková (*helsusova@volny.cz*)

PhDr. Marta Kolářová (*marta.kolarova@centrum.cz*)

Kapitola je zaměřena na reflexi přijímacího řízení především na vysoké, ale i vyšší odborné školy ze strany vyučujících. Zásadním zjištěním se ukazuje skutečnost, že většina vyučujících vnímá projevy genderových stereotypů a sama stereotypy uplatňuje ve svém pedagogickém působení. Explicitně nicméně často odmítají tyto rozdíly pojmenovat a je možné je „čist“ až z jejich dílčích výpovědí k jednotlivým tématům.

Samotná přijímací řízení se podle vyučujících neřídí žádnými genderovými rozdíly, při hlubší analýze je však možné je nalézt. Školy nicméně úspěšnost u přijímacích zkoušek z genderového hlediska nesledují. Vyučující reflektují především to, že v některých oborech se hlásí více či dominantně muži a v jiných dívky. Interpretace důvodů zde ulpívá na stereotypním vnímání vhodnosti či nevhodnosti některých oborů a profesí pro ženy či pro muže a jejich větších nebo menších počtech na daných oborech již na středních školách.

Dívky jsou podle vyučujících při přijímacím řízení ve výhodě a to ve třech oblastech – mají lepší známky z předcházejícího stupně školy, jsou schopny snadněji se učit a jsou vybaveny lepšími jazykovými schopnostmi. Chlapci mají výhody u technických předmětů a oborů a to i přesto, že mají ve skutečnosti i v těchto předmětech horší známky.

Přechod studujících mezi základní a střední školou

Mgr. Irena Smetáčková (*smetackova@volny.cz*)

Přechod ze základní na střední školu je charakterizován nízkou mírou reflexe, rychlostí rozhodnutí a vysokým, přestože samotnými studujícími bagatelizovaným, vlivem rodičů. Ačkoliv jsou studující ve většině se svým rozhodnutím o volbě střední školy spokojeni, nebrání jim to současně vidět i některé nedostatky studia na střední škole, z nichž se mnohé týkají genderových rozdílů. Žáci a žákyně ve shodě s vyučujícími vnímají učební rozdíly mezi dívkami a chlapci – dívky se podle nich snadněji pamětně učí, jsou pečlivější a zodpovědnější, zatímco chlapci jsou vůči škole méně snaživí, preferují logické myšlení a více věří ve své úspěchy. Toto přesvědčení je pravděpodobně posilováno v kruhu, který je tvořen rozdílným očekáváním vyučujících a rodičů vůči dívkám a chlapcům a odlišnými reakcemi dívek a chlapců na ně. Tyto rozdíly dále prohlubují i odlišnosti mezi dívkami a chlapci v oblíbenosti jednotlivých předmětů a v úvahách o dalším vzdělávacím a profesním zaměření.

Studující reflektují rovněž rozdíly v přístupu učitelů/ek vůči chlapcům a dívkám. Velká část studujících vidí skupinu svého pohlaví jako znevýhodňovanou. Vedle samotné kvality výuky studující na vyučujících posuzují spravedlnost, s níž jednájí vůči dívkám a chlapcům. Nespravedlnost vede nejen ke znevýhodňování konkrétních dětí, ale podle studujících má i určitý systémový charakter, který se odráží právě ve znevýhodňování dívek či chlapců v závislosti na typu střední školy a konkrétním předmětu.

Ve vztahu k přijímacímu řízení si většina studujících uvědomuje možné znevýhodnění chlapců či dívek v různých aspektech zkoušek. Toto znevýhodnění nekritizují, nýbrž pouze konstatují, neboť si neuvědomují jeho rizika. Velká část identifikovaných znevýhodnění souvisí s přesvědčením o vhodnosti některých předmětů a aktivit pro chlapce a jiných naopak pro dívky. Studující to zasazují do širšího kontextu vhodnosti určitých sociálních rolí pro ženy a pro muže, o němž uvažují velmi tradičně.

Přechod studujících mezi střední školou a vyšší odbornou či vysokou školou

PhDr. Marta Kolářová (*marta.kolarova@centrum.cz*)

V kapitole je popsána a analyzována oblast přechodu studujících ze středního do vysokého a vyššího odborného školství, a to především ve vztahu k podobě přijímacího řízení. Pozornost se zaměřuje na motivace studujících pro výběr oboru z hlediska pohlaví respondentů/tek a charakteru oborů podle míry jejich feminizace či maskulinizace. Dále se analýza orientuje na hodnocení současné školy z hlediska genderu a na vztah studujících k profilu „absolventa školy“ a k možnému uplatnění po vystudování oboru. Významným tématem byly také životní plány a možné budoucí povolání.

V rámci přechodu na vyšší odborné a vysoké školy byla identifikována tato nejdůležitější zjištění: U mužů se jako motiv volby studia často objevuje touha po titulu, vyšším postavení a dobrém uplatnění i z finančního

hlediska. Naopak u žen byla zaznamenána spíše volba idealistická, která může souviset s tím, že ve feminizovaných oborech není tak dobré finanční ohodnocení. Pokud studující preferují vyšší odborné školy místo vysokých škol, tak u žen šlo častěji o obavu z náročnosti VŠ, zatímco pro muže bylo více důležité praktické uplatnění než teoretické poznatky. Vliv předchozího studia se ukazuje jako silný. Dráha je již částečně předurčena a to ve směru typickém pro určité pohlaví. Následně je obtížné měnit dráhu zejména mezi vyhraněnými feminizovanými a maskulinizovanými obory. Kromě poměrně silného vlivu rodičů na volbu oboru, respondenti/ky také hovořili o vlivu vyučujících. Vyučující mohou motivovat i k netradičním oborům, ale zejména studentky artikulovaly negativní vliv učitelů-mužů, kteří je odrazovali od technických předmětů (především od fyziky).

V rámci přijímacího řízení jsou formálně odlišné podmínky a kritéria stanovená pouze na základě fyzických rozdílů mužů a žen, jiné odlišnosti nejsou brány explicitně v úvahu, avšak skrytě přesto existují. Složení komisi u ústních zkoušek má z hlediska genderu vliv na průběh a výsledek přijímacího řízení. Při ústních pohovorech bylo respondenty/kami zaznamenáno odrazování žen od studia a zvýhodňování mužů ve feminizovaných oborech. Vliv má i forma a obsah testů, zejména byl zmiňován důraz testů na logické myšlení, ve kterých jsou úspěšnější muži.

Dotazník pro žáky a žákyně základních a středních škol

Mgr. Irena Smetáčková (smetackova@volny.cz)

PhDr. Marta Kolářová (marta.kolarova@centrum.cz)

Dotazník se věnoval volbě další vzdělávací dráhy po základní a střední škole. Vedle popisu volby byly hledány faktory, které proces rozhodování žáků/yni ovlivňovaly. Z hlediska genderově typických vzdělávacích drah jsou velice důležité školní zkušenosti žáků a žákyň. Ty zahrnují postoje k vyučovacím předmětům, známky v těchto předmětech a přesvědčení o vlastních schopnostech. Z dotazníku vyplynulo, že dívky preferují spíše předměty humanitní, chlapci naopak předměty technické. S tím koresponduje i hodnocení vlastní úspěšnosti v předmětech. Dívky se hodnotí lépe opět v předmětech spíše humanitních (občanská výchova/občanská nauka či český jazyk), chlapci v předmětech technických (fyzika). Zajímavé je, že sebehodnocení ani obliba nesouvisí přímo se školními výsledky.

Dotazník dále ukázal, že dívky mají větší vzdělávací aspirace než chlapci. Většina dívek by ráda dosáhla na vyšší odborné či vysokoškolské vzdělání. Mezi chlapci je toto přání méně časté. Zároveň ovšem mezi těmi, kteří aspirují na nejvyšší vzdělání (postgraduální), mírně převažují chlapci. V budoucích plánech se projevuje výrazný vývojový aspekt, který můžeme vnímat jako projev genderové socializace. Jedná se o pokles aspirací v případě dívek. S postupujícím věkem se dívky stávají ve svých plánech méně odvážné.

Dotazník se rovněž věnoval širšímu kontextu, v nichž se formují genderově typické vzdělávací dráhy. Studující vyjadřovali velmi stereotypní představy o ženách a mužích. Ženy jsou žáky a žákyněmi viděny především jako citlivé a starostlivé, zatímco muži jako agresivní. Současně podle studujících existují některá povolání, která jsou a priori vhodná pro ženy či pro muže (vyučování malých dětí versus hornictví).

Vliv genderových stereotypů se ukazuje také ve vztahu vyučujících k žákům a žákyním. Většina studujících uvedla, že jejich učitelky a učitelé přistupují odlišným způsobem k dívkám a k chlapcům, a tento přístup považují za zdroj zvýhodnění, respektive znevýhodnění jedné či druhé skupiny. Silně znepokojivé jsou zvláště výpovědi upozorňující na sexuální podtext chování vyučujících ke studujícím.

V různých oblastech žakovských životů jsme prostřednictvím dotazníku zjistili určité genderové diference. Ty prokazují, že dívky a chlapci procházejí odlišnou genderovou socializací, která je směřuje k odlišným předmětům a aktivitám a odlišným způsobem utváří jejich osobnost.

Přechod studujících mezi bakalářským a magisterským/inženýrským stupněm studia

PhDr. Lenka Helšusová-Václavíková (helsusova@volny.cz)

Studující při přechodu z bakalářského na magisterský stupeň zažívají řadu změn a získávají novou zkušenost, jakkoli tento přechod mezi dvěma stupni vysokoškolského vzdělání není tak výrazný jako přechody jiné. Studující zde především prožívají intenzivně možnost svobodné a informované volby dalšího studia silněji ovlivněné již zkušeností z praxe a orientací na možné budoucí uplatnění. Nelze říci, že by tento přechod muži

a ženy prožívali odlišně. Všichni si musí najít své možnosti a varianty, jak magisterské studium navázat, jak skloubit přání zajímavého oboru s jeho praktickým využitím. Rozdíl nacházíme spíše mezi studujícími, kteří se rozhodli pro navazující magisterské studium na své mateřské fakultě, a těmi, kteří se rozhodli hledat své další vzdělání jinde, respektive přicházejí na magisterské navazující obory odjinud. Tady pak dochází k nejvýraznější diferenciaci v přístupu k přijímacímu řízení.

Muži i ženy hodnotí přestup na navazující magisterské studium jako vhodný. Studující mohou být při rozhodování o navazujícím studiu z části ovlivněni genderovou diferenciací jejich oboru již na střední škole či vzhledem ke svému zájmu. Vztahy mezi studujícími a vyučujícími se formují také na základě genderových vzorců a složení studentské i učitelské populace. Vysokoškolské prostředí je oproti všem nižším stupňům vzdělávacího systému nejméně z hlediska pedagogického sboru feminizované a je zřejmé, že na některých oborech hrají muži zcela dominantní roli.

Studující upozorňují na situace na oborech, kde studuje větší počet dívek. Podmínky, které mají dívky ve studiu se ale liší podle studovaných oborů. Zatímco na jedněch nedostatek mužů znamená lepší zacházení s nimi, jinde, kde jsou v menšině, je s nimi zacházeno přísněji. Studenti a studentky vnímají, že skupina lidí studujících jeden obor může mít určité podobné charakteristiky odlišné od ostatních, tedy dochází k jisté vnitřní homogenitě a vnější heterogenitě mezi studijními skupinami. Tato vnitřní homogenita je někdy podtržena homogenitou genderovou. Cokoli z ní pak vybočuje má charakter odchylky, která naráží na různé obtíže. Zároveň studující reflektují zastoupení žen a mužů v učitelské populaci, která zrcadlí své názory a postoje ventilované ve výuce. Pokud se pak tyto postoje týkají genderové problematiky, jsou na ní ženy zřetelně citlivější než muži. Z části je to způsobeno tím, že je větší část narážek na genderová témata učiněna právě v souvislosti se ženami, nikoli s muži.

Přechod studujících mezi magisterským/inženýrským a doktorským stupněm studia

Mgr. Marcela Linková (marcela@zenyaveda.cz)

Bc. Kateřina Šaldová (katerina@zenyaveda.cz)

Mezi magisterským a postgraduálním studiem existuje velká provázanost, a to jak institucionální, tak oborová. Velká většina dotazovaných doktorandek a doktorandů pokračovala v doktorském studiu na své mateřské instituci, ti kteří nepokračovali, hledali specialistu/ku na zvolený obor na jiné instituci, neboť jim ho mateřská instituce nenabízela. Osoba školitele/ky hraje velikou roli na několika úrovních – v případě technických a přírodních věd je často nositelem tématu doktorské práce (které musí zapadat do celkové koncepce dané laboratoře), funguje jako určitý garant studujících při přijímacím pohovoru (opět spíše v případě technických a přírodních věd) a je tím, od něž se odvíjí vnímání spokojenosti se studiem. Pokud na dané katedře nemá školitel/ka silné nebo bezpečné postavení, odráží se to i ve vnímání vlastní pozice doktoranda/ky. Osobní a volný vztah se školitelem/kou je obecně vnímán pozitivně, jako výraz důvěry a možnosti samostatné výzkumné práce; mezi respondenty/kami se ovšem objevil i názor, že pokud míra samostatnosti překročí určitou úroveň, je vnímána negativně, jako nezáměr. Z hlediska plánování budoucnosti se respondenti/ky soustřeďovali na dvě úrovně – krátkodobé plány, kam patřilo zejména úspěšné ukončení doktorského studia, a dlouhodobé plány, do kterých se promítaly reflexe možnosti pokračovat ve vědecké kariéře.

Na genderové aspekty jsme se soustřeďovali z několika úhlů pohledu. Zkoumali jsme genderovou diferenciaci a vnímání oborů a dále vliv genderově podmíněného vnímání oborů na volbu oboru. Na maskulinizovaných typech škol jsme se setkávali s reflexí nízkého zastoupení žen a v některých případech i s potřebou toto změnit, v případě feminizovaných oborů zaznívaly výrazně negativní výpovědi týkající se feminizace oboru. Rozdílnost v zastoupení mužů a žen na jednotlivých studijních oborech byla dávana do kontextu genderových podmíněností ve vnímání oborů či potřebného způsobu myšlení. Přestože na obecné úrovni se tedy studující vyjadřovali v tom smyslu, že všichni mají stejné možnosti a rozdíly mezi muži a ženami ve schopnostech nejsou, v konkrétních případech respondenti/ky vyjadřovali názory vycházející z genderově podmíněného vnímání reality.

V této souvislosti se mateřství jevílo jako nejzásadnější důvod pro vysvětlení rozdílů mezi muži a ženami. To se projevovalo jak ve vnímání oborů a jejich vhodnosti pro muže a ženy, tak v souvislosti se samotným biografickým plánováním doktorandů/ek. V zásadě možnost rodičovství se u mužů neprojevuje jako aspekt, jež by měl dopad na budoucí volby, naopak v případě žen je to silně intervenující faktor. V případě doktorandek, které již děti mají, je rodina zásadním faktorem, který ovlivňuje jejich rozhodování (např. možnost stáže), v případě těch, které děti nemají, je mateřství součástí plánování jejich budoucí biografie.

Přechod studujících mezi doktorským studiem a akademickou dráhou

Mgr. Alice Červinková (*alice@zenyaveda.cz*)

Přechod mezi postgraduálním a postdoktorským stupněm akademické dráhy je charakterizován návazností na předchozí instituce a s ní spojenou nízkou mírou institucionální mobility. Pro začínající vědce a vědkyně, kteří v současné době působí v akademické instituci byla tato instituce (fakulta nebo výzkumný ústav) jejich školícím pracovištěm v postgraduálním programu nebo na ní alespoň v rámci postgraduálního studia už působili. Na genderové aspekty počátku akademické dráhy a šířeji vzdělávací dráhy začínajících vědců a vědkyň (tzn. cesta k akademické dráze) jsme se soustředili v několika rámcích. Zaměřili jsme se na genderovou diferenciaci oborů a na podmínky pro děláni vědy a výzkumu z genderové perspektivy (především na institucionální podmínky a kulturu vztaženou vůči vědeckým kariérám mužů a žen). Důležitou otázkou v tomto kontextu je sladění vědecké práce a soukromého života, která je součástí institucionálního rozměru vědecké dráhy. Zabývali jsme se také tím, jak je vyprávění o vzdělávací a profesní dráze mladých vědců a vědkyň genderované, jinak řečeno, jak o sobě mluví jako o ženách a mužích v kontextu své práce a svého studia.

Genderování oborů a genderované vyprávění o cestě k oboru a profesi se vztahují k minulé, zažité zkušenosti, která spoluutvářela vzdělávací dráhu začínajících vědců/kyň. Tato žitá zkušenost se odráží jak v re-konstrukci vzdělávací dráhy, tak v současném pohledu na obor. Stávající zkušenost z genderové perspektivy a biografické plánování se explicitně vztahují k současnosti a k budoucnosti. Ukázalo se, že gender intervenuje v kontextu sebepojetí začínajících vědců a vědkyň. Do konfliktu vstupují profesní identity a identity vztažené k soukromému životu a rodičovství (vědec/kyně vs. otec, živitel rodiny, matka). K tomuto procesu dochází jak na individuální, tak na institucionální úrovni. Z výpovědí vyplynulo, že v některých případech jsou jednoznačně upřednostňováni muži-vědci. Právě nelineárnost profesní dráhy žen-vědkyň je vnímána jako překážka pro jejich přijetí na profesní pozici.

V případě zájmu o podrobnější informace o realizovaném výzkumu a jeho výsledcích se prosím obraťte na Mgr. Irenu Smetáčkovou nebo na autorku příslušné kapitoly.